

Helsinki

Liikkuvat-verkoston alkukartoitus

Kulttuuri- ja vapaa-aika- sekä kasvatus- ja koulutus-
toimialojen palvelut ikääntyneille Helsingissä

Liikkuvat-verkoston alkukartoitus

Kulttuuri- ja vapaa-aika- sekä
kasvatus- ja koulutustoimialojen
palvelut ikääntyneille Helsingissä

Outi Sivonen
Kumppanuudet ja avustukset
Yleiset kulttuuripalvelut
Kulttuuri ja vapaa-aika
Helsingin kaupunki

Julkaisija: Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kansikuva: Suvi-Tuuli Kankaanpää, Helsingin työväenopisto
Painopaikka: Edita Prima Oy

Painettu: ISBN 978-952-331-339-2
Sähköinen: ISBN 978-952-331-340-8

Vapaaehtoisen kulttuurikaverin voi pyytää seuraksi vaikka teatteriin.

Sisällys

Summary	8
Sammandrag	9
1. Johdanto	10
2. Kyselyn tausta ja toteutus	11
3. Tiivistelmä kyselyn tuloksista	13
Osallisuus	13
Resurssit	13
Tiedotus ja markkinointi	14
Kehittäminen	14
Alueellisuus	14
Tulevaisuuden tavoitteet ja haasteet	15
Verkoston teemat	15
4. Päätelmät ja toimenpide-ehdotukset	16
Tulosten yhteenveto	16
Seurannan ja tiedonkeruun kehittäminen	17
Toimenpide-ehdotukset	17
5. Kyselyn tulokset	18
Osallisuus erityisesti ikääntyneille kohdennetussa liikunta-, kulttuuri ja vapaaehtoistoiminnassa	18
Ovatko ikääntyneet osallistuneet toiminnan suunnitteluun?	18
Onko ikääntyneiden tarpeita ja toiveita muuten kartoitettu?	18
Keräättekö asiakaspalautetta toiminnasta?	19
Jos keräätte asiakaspalautetta, hyödynnetäänkö sitä toiminnan kehittämisessä?	19
Erityisesti ikääntyneille kohdennetun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan resurssit	19
Onko teillä henkilöstöä, joka tuottaa erityisesti ikääntyneiden liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaa?	19
Käytättekö ostopalveluita tuottaessanne ikääntyneille suunnattua liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaa?	20
Kuinka paljon olitte varanneet määrärahoja erityisesti ikääntyneille suunnattuun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaan 2016?	20
Saitteko ulkopuolista rahoitusta ikääntyneille suunnattuun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaan vuonna 2016?	20
Myönnättekö itse avustuksia ulkopuolisille toimijoille ikääntyneille suunnattuun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaan?	21

Ikääntyneille suunnatusta liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnasta tiedottaminen	21	Esimerkki 13: Aineistotoimitukset palvelukeskuksiin ja palvelutaloihin	35
Miten markkinoitte toimintaa ikääntyneille?	21	Esimerkki 14: Henkilökohtainen tietotekninen opastus	36
Mitkä ovat tiedonkulun suurimmat haasteet?	22	Esimerkki 15: Tietotekniikan käyttäjäkoulutus ryhmille	37
Erityisesti ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan kehittäminen	22	Esimerkki 16: Lahjoita lukuhetki	37
Kehitättekö ikääntyneille suunnattua liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaa organisaatiossanne suunnitelmallisesti (esim. erityisessä työryhmässä)?	22	Esimerkki 17: Lukupiirit	38
Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, ketkä kehittämistyöhön osallistuvat?	23	Esimerkki 18: Olkkari	38
Kuinka säännöllistä kehittämistyö on?	23	Esimerkki 19: Novellikoukku	39
Liittyykö kehittämistyö viraston toimintasuunnitelmaan tai toiminnallisiin tavoitteisiin?	23	Esimerkki 20: Virtuaalikoukku	39
Millaisia tavoitteita sisäisellä kehittämistyöllänne on?	23	Esimerkki 21: Digitarinakurssi	40
Osallistutteko organisaationne ulkopuolisiin kehittämistyöryhmiin?	24	Esimerkki 22: Kulttuurikaveritoiminta	41
Alueellisuus	24	Esimerkki 23: Stadin juhlaorkesterin vierailut hoivakodeissa	42
Toimitteko Helsingissä erityisesti jossain tietyssä kaupunginosassa tai alueella? Tämä kysymys ei koske vain ikääntyneille suunnattuja palveluita.	24	Esimerkki 24: Nukketeatteria lapsille ja senioreille	43
Verkoston teemat	25	Esimerkki 25: Yhteislaulua	43
Tämä kysely toimii pohjana uudelle ikääntyneiden liikkumisen, kulttuurin ja vapaaehtoistoiminnan verkostolle. Alla on lista teemoja, jotka voisivat toimia verkoston yhteisinä kehittämiskohteina. Mitä teemoja itse painottaisitte verkoston toiminnassa	25	Esimerkki 26: Iltapäiväesitykset	44
Tavoitteet ja haasteet	25	Esimerkki 27: Maanantain maksuttomat	44
Mitkä ovat ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan tavoitteet organisaatiossanne?	25	Esimerkki 28: Klassisen musiikin konsertit	45
Mitkä ovat ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan suurimmat haasteet organisaatiossanne?	25	Esimerkki 29: Senior Nord -tapahtuma	45
6. Esimerkkejä ikääntyneille suunnatusta liikunta-, kulttuuri-, ja vapaaehtoistoiminnasta	26	Esimerkki 30: Tiistaimatinea-sarja	46
Esimerkki 1: Iltapäivätreffit	28	Esimerkki 31: Vapaaharjoittelu kuntosalissa	46
Esimerkki 2: Koululaulujen suoratoisto	28	Esimerkki 32: Ohjatut liikuntaryhmät	47
Esimerkki 3: Muistojen matkalaukku	29	Esimerkki 33: Liikuntatapahtumat senioreille	48
Esimerkki 4: Yleisöopastukset	29	Esimerkki 34: Liikuntainfo	48
Esimerkki 5: Jakomäen maanantain mainiot	30	Esimerkki 35: Liikuntakaveri- ja liikuntaluotsitoiminta	49
Esimerkki 6: Koeyleisönäytökset eläkeläisryhmille	30	Esimerkki 36: Kurssit ja luennot palvelukeskuksissa	50
Esimerkki 7: Arkipäivien matinea-esitykset	31	Esimerkki 37: Kurssit ja yleinen opetus	51
Esimerkki 8: Kulissikierrokset	31	Esimerkki 38: Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa: korttelikerhot ym.	52
Esimerkki 9: HAM-seniorit	32	Esimerkki 39: Maisemamaalauskurssi Seurasaarella	53
Esimerkki 10: Projektit palvelutaloissa	33	Esimerkki 40: Arbis Kursutbud - Arbiksen kurssitarjonta	53
Esimerkki 11: Aineistokassit koteihin	34	Esimerkki 41: Seniornätverket - Senioriverkosto	54
Esimerkki 12: Kirjastopalvelupisteet palvelukeskuksissa	34		

Abstract: Physical exercise, culture and volunteer activities for the elderly in Helsinki

The purpose of the survey was to provide background information for the new City of Helsinki network of physical exercise, culture and volunteer activities for the elderly. The survey charted physical exercise, culture and volunteer activities dedicated to the elderly through a questionnaire sent to the Sports Department, Cultural Office and Adult Education Centres of Helsinki. Further themes of the survey included inclusion, resources, communications and marketing, development, the regional aspect, goals and challenges, as well as the preferred themes for the future network.

Activities for the elderly were developed systematically at the City of Helsinki office by various working groups. In most cases, the elderly themselves were involved in planning. City offices are seeking to improve their customer orientation and service quality in general, and to develop their relationship with the general public. Unlike other departments, the cultural policy department of the Cultural Office focussed its development efforts on strengthening cooperation between the cultural and social services and health care sectors, and reforming administrative structures. With the exception of the Cultural Office, services for the elderly were mainly produced alongside other work, no separate appropriations were allocated to such activities and external funding was scarce.

The most common challenge lay in reaching passive elderly citizens with weak functional ability. The results suggest that another common challenge lies in the fact that activities have been uncoordinated and even sporadic at city level. The whole was considered difficult to grasp and the field was viewed as fragmented. Information about physical exercise, cultural and volunteer activities for the elderly should therefore be collected more systematically, to facilitate

the reliable assessment of the scope and coverage of activities within the city administration. The responses to the survey highlighted the need for closer cooperation and communication. General coordination and sharing of information could also help balance out regional disparities in services for older people.

The respondents shared the idea of a range of physical exercise, culture and volunteer activities helping to improve the mental and physical well-being, functional capacity and joy of life of the elderly. In addition, such activities were thought to promote a sense of community and inclusion, while relieving loneliness. Most of the responses focused on the effort to support a meaningful everyday life. In addition, a sense of community, inclusion and accessibility, and the prevention of social exclusion were mentioned by the respondents.

Proposed measures

The development of mutual cooperation between the producers of physical exercise, culture and volunteer activities should take centre stage in the activities of the network to be established.

Information on physical exercise, culture and volunteer activities for the elderly should be pooled and made available to the elderly, their families and professionals. Furthermore, communication between service producers should be developed.

Services for the elderly must be identified despite the abandonment of segmentation, and information should be collected on such services.

Coordinated account should be taken of the regional aspect and accessibility throughout the city when developing services for the elderly.

Sammandrag: Motions-, kultur- och frivilligverksamhet för äldre i Helsingfors

Syftet med utredningen var att erbjuda bakgrundsinformation för Helsingfors stads nya nätverk för motion, kultur och frivilligverksamhet för äldre. I utredningen kartlades motions-, kultur- och frivilligverksamhet som riktas till äldre personer genom en enkät som sändes till stadens idrotts- och kulturämbeten samt arbetarinstitut. Övriga teman i utredningen var delaktighet, resurser, information och marknadsföring, utveckling, regionalitet, mål och utmaningar samt önskemål gällande teman för det kommande nätverket.

Verksamhet riktad till äldre utvecklades systematiskt i olika typer av arbetsgrupper i Helsingfors stads ämbetsverk. Även äldre personer hade i de flesta fallen engagerats i planeringen. Allmänt taget försöker ämbetsverken förbättra kundorienteringen och sina tjänster samt utveckla sin relation med allmänheten. Till skillnad från andra avdelningar fokuserade kulturcentralens avdelning för kulturpolitik i sitt utvecklingsarbete särskilt på att stärka och förankra samarbetet mellan kulturbranschen och social- och hälsoverksamheten samt ändringsarbete rörande förvaltningsstrukturer. Med undantag för kulturcentralen producerades tjänster för äldre i huvudsak vid sidan av andra arbeten, inga separata anslag hade reserverats för verksamheten och den externa finansieringen var obetydlig.

Att nå äldre personer med nedsatt funktionsförmåga och passiva personer ansågs vara den vanligaste utmaningen. Enligt resultaten kan en utmaning anses vara att verksamheten på stadsnivå inte har varit samordnad och ställvis till och med sporadisk. Det ansågs vara svårt att skapa en helhetsuppfattning och fältet ansågs vara splittrat. Information om motions-, kultur- och frivilligverksamhet som riktas till äldre bör insamlas mer systematiskt så att verksamhetens omfattning ska kunna bedömas tillförlitligt

inom staden. I enkätsvaren framlyftes önskemålet om närmare samarbete och kontakter. Allmän samordning och information skulle också för sin del kunna hjälpa till att jämna ut regionala skillnader mellan tjänster för äldre.

De svarande delade tanken om att olika motions-, kultur och frivilligaktiviteter kan förbättra äldre personers mentala och fysiska välbefinnande, funktionsförmåga och livsglädje. Dessutom ansågs det att dessa aktiviteter kan öka gemenskapen och delaktigheten samt lindra ensamhet bland äldre. I svaren betonades allmänt en strävan efter att stödja en betydelsefull vardag. Dessutom lyftes gemenskap, delaktighet och tillgänglighet samt förhindrande av marginalisering fram i svaren.

Åtgärdsförslag

Utvecklingen av det ömsesidiga samarbetet mellan producenter av motions-, kultur- och frivilligverksamhet ska stå i centrum för det nätverk som ska grundas.

Information om motions-, kultur- och frivilligverksamhet som riktas till äldre ska samlas på ett och samma ställe och göras tillgängligt för äldre, närstående till dem samt yrkespersoner; informationen mellan tjänsteproducenter ska utvecklas.

Trots att man avstått från segmenteringen ska tjänster som riktas till äldre identifieras och information om dessa tjänster ska insamlas.

Regionalitet och tillgänglighet ska beaktas på ett samordnat sätt på stadsnivå när tjänsterna för äldre utvecklas.

Johdanto

Helsingin kaupunki uudistaa organisaationsa perusteellisesti 1.6.2017 lukien. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Muutos antaa hyvän tilaisuuden tarkastella ja kehittää palveluita aiempaa tiiviimmässä yhteistyössä. Tässä selvityksessä kuvataan uuden kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan ikäihmisille suunnattuja palveluita elämänlaadun ja toimintakyvyn parantamiseksi.

Selvityksestä ilmenee, että palveluita tuotetaan sirpaleisesti ja tieto on hajallaan. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on perustettu yhteistyöverkosto, jonka tavoitteen on parantaa ja yhtenäistää tietoa tarjottavista palveluista. Näin palveluita voidaan kehittää tehokkaammin ja tuottavammin ikääntyvien kaupunkilaisten hyväksi.

Selvityksen on tehnyt FM tutkija Outi Sivonen.

Veikko Kunnas

Kumppanuuspäällikkö

Avustukset ja kumppanuudet

Kyselyn tausta ja toteutus

Kyselyn tarkoitus on ollut kerätä taustatietoa vuoden 2017 aikana muotonsa saavalle Helsingin ikääntyneiden liikkumisen, kulttuurin ja vapaaehtoistoiminnan Liikkuvat-verkostolle. Raportti tarjoaa kuvan siitä, millainen lähtötilanne Helsingissä on ollut verkostoa perustettaessa. Tarkoitus on, että kysely voitaisiin ainakin osittain toistaa myöhemmin ja saada näin tietoa myös siitä, miten tilanne on kehittynyt verkoston perustamisen jälkeen.

Kysely tehtiin Helsingin kaupungin kulttuurikeskuksen kulttuuripolitiikan osastolla keväällä 2017. Kyselyn avulla on selvitetty, millaista ikääntyneiden liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaa Helsingin kaupunki järjesti tarkasteluajankohtana. Lisäksi kysyttiin tarkentavia kysymyksiä seuraavista teemoista: osallisuus, resurssit, tiedotus ja markkinointi, kehittäminen, alueellisuus, tavoitteet ja haasteet sekä verkoston teemat.

Kysely lähetettiin Helsingin kaupunginmuseolle, Helsingin kaupunginorkesterille, Helsingin Kaupunginteatterille, Helsingin taidemuseo HAMille, Helsingin työväenopistolle, Helsingin kaupungin ruotsinkieliselle työväenopisto Arbikselle, Helsingin kaupunginkirjastolle, liikuntavirastolle sekä kulttuurikeskukselle ja sen alaisuudessa toimiville taloille. Lähes kaikki vastasivat kyselyyn. Kyselyyn saatiin kaikkiaan 22 vastausta kymmenestä eri virastosta (vastaajat ks. seuraava sivu). Osa vastaajista vastasi koko virastonsa puolesta (museot, orkesteri, teatteri), mutta osassa virastoissa (kirjasto, työväenopisto, kulttuurikeskus) toiminta oli sen verran laajaa, että niistä pyydettiin useampia vastauksia.¹

Kyselyn ulkopuolelle jäivät suoraan sosiaali- ja terveystieteiden sekä esimerkiksi nuorisosiainkeskuksen alainen toiminta sekä kolmannen sektorin järjestämä toiminta. Näiltä osin tarkoitus on hyödyntää aiemmin kerättyä tietoa. Myös tätä tietoa tullaan käyttämään hyväksi verkostoa kehitettäessä.

Tämä raportti sisältää sekä tiivistelmän kyselyn tuloksista, toimenpide-ehdotukset että varsinaiset kyselytulokset. Kyselytulokset on jätetty toteutettua kyselyä vastaavaan muotoon, jotta kyselyn myöhempi arviointi ja toistaminen olisi mahdollisimman vaivatonta. Raportin neljännen osan muodostavat kyselyssä kerätyt esimerkit vastaajien järjestämästä ikääntyneille suunnatusta liikunta-, kulttuuri-, ja vapaaehtoistoiminnasta.

Vaikka tarkoitus on ollut painottaa erityisesti ikääntyneille suunnattua toimintaa, on käytännössä toimintojen erottelu haastavaa. Osaa ikääntyneille suunnatusta toiminnasta ei suoraan haluta segmentoida ikääntyneiden palveluiksi, mistä johtuen raportin neljännen osan esimerkkien joukossa on mukana myös sellaisia toimintoja, joita ei ole nimetty ikääntyneiden palveluiksi. Mukana on myös muutama esimerkki, joka ei ole suoranaisesti liikunta-, kulttuuri- tai vapaaehtoistoimintaa. Toisaalta toiminnan laajuuden ja sirpaleisuuden vuoksi esimerkkien joukosta puuttuneet myös monta hyvää esimerkkiä, joista emme tässä kyselyssä saaneet tietoa.

¹ Tämä on hyvä ottaa huomioon tuloksia lukiessa. Näiden vastaajien kohdalla osa avovastauksista on yhdistetty, mutta monivalintakysymyksissä jokainen annettu vastaus on otettu mukaan.

Tiivistelmä kyselyn tuloksista

Kyselyn vastaajat

Virasto	Vastaaja	Asema
Helsingin kaupunginmuseo	Anna Finnilä	oppimis- ja hyvinvointitiimin vetäjä
Helsingin kaupunginorkesteri	Annika Kukkonen	yleisötyön tuottaja
Helsingin Kaupunginteatteri	Mirja Neuvonen	yleisötyövastaava
Helsingin taidemuseo HAM	Nanne Raivio	museolehtori
Helsingin työväenopisto	Hannele Koli-Siiteri	erityissuunnittelija
Helsingin työväenopisto	Päivi Hytönen	suunnittelijaopettaja
Helsingin työväenopisto	Ari Myllymäki	suunnittelijaopettaja
Helsingin työväenopisto	Mervi Karhunen	suunnittelijaopettaja
Helsingin kaupunginkirjasto: Koti- ja palvelukirjasto	Juhani Yliselä	erikoiskirjastovirkailija
Helsingin kaupunginkirjasto: Itäkeskuksen kirjasto	Sanna Sivonen	palvelupäällikkö
Helsingin kaupunginkirjasto: Koti- ja palvelukirjasto	Nina Markuksela	erikoiskirjastovirkailija
Helsingin kaupunginkirjasto: Jakomäen kirjasto	Leena Sallas	kirjastonjohtaja
Helsingin kaupunginkirjasto: Kirjasto 10	Lotta Muurinen	palvelupäällikkö
Helsingin kaupunginkirjasto: Pasilan kirjasto	Hanna Rissanen	palvelupäällikkö
Kulttuurikeskus / Sosiaalivirasto	Jenni Räsänen	suunnittelija
Kulttuurikeskus: Caisa	Jaana Lindman	kulttuurituottaja
Kulttuurikeskus: Kanneltalo	Tiina Laukkanen	tuottaja
Kulttuurikeskus: Malmitalo	Mirka Nokka	tuottaja
Kulttuurikeskus: Stoa	Petra Hannus	kulttuurituottaja
Kulttuurikeskus: Vuotalo	Marjo Haatainen	kulttuurituottaja
Liikuntavirasto	Minna Ekman	liikunnansuunnittelija
Svenska Arbetarinstitutet	Pamela Granskog	vararehtori

Seuraavaksi käydään läpi kyselyn tulokset tiivistetysti seuraavien teemojen mukaisesti: osallisuus, resurssit, tiedotus ja markkinointi, kehittäminen, alueellisuus, tavoitteet ja haasteet sekä verkoston teemat. Tarkemmat tiedot tuloksista löytyvät raportin kolmannelta osasta.

Osallisuus

Ikääntyneet on otettu mukaan ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoisuustoiminnan suunnitteluun useimmissa virastoissa. Osallistuminen on tapahtunut mm. palvelutalojen ja palvelukeskusten asiakasneuvostojen sekä osallistamistyöpajojen kautta. Esimerkiksi Helsingin kaupunginkirjaston lukupiireissä osallistujat voivat vaikuttaa lukupiirien sisältöön. Kirjastossa on tehty yhteistyötä myös senioreiden tietotekniikka-ohjelmien ajavan ENTER ry:n kanssa. Helsingin taidemuseo HAMilla on puolestaan senioriraati, joka osallistuu museon toiminnan suunnitteluun. Ikääntyneet ja vapaaehtoiset ovat olleet virastoissa mukana esimerkiksi ohjelman ja kurssien suunnittelussa. Lähes kaikki vastaajat ovat keränneet asiakaspalautetta ja sitä on hyödynnetty mm. välinehankintoja, aikatauluja, tarjontaa sekä muuten toimintaa suunniteltaessa ja kehitettäessä.

Resurssit

Ikääntyneille kohdennettuja palveluita tuotettiin virastoissa pääosin muun työn ohessa. Kulttuurikeskuksella oli kaksi, Helsingin työväenopistolla yksi ja liikuntavirastolla yksi ja puoli kokopäiväistä henkilöä tuottamassa palveluita ikääntyneille. Tämän lisäksi ikääntyneille suunnattujen palveluiden tuottamiseen osallistuu joukko ohjaajia ja opettajia sekä muuta henkilökuntaa. Kulttuurikeskuksella oli myös yksi hanketyöntekijä (Kulttuurisen vanhustyön verkosto Aili) sekä kaksi osapäiväistä työntekijää (30 %, Stadin juhlaorkesteri, 10 % ruotsinkieliset palvelut)² näitä toimintoja varten. Ostopalveluja käytettiin säännöllisesti vain neljän vastaajan mukaan. Ostopalveluina hankittiin mm. esiintymispalveluita taide- ja kulttuuriammattilaisilta, henkilöstön koulutuksia, ohjausta sekä kuljetuspalveluita.

Kysyttäessä toiminnan resursseista yleisin vastaus oli, että toiminnalle ei ole varattu määrärahoja, vaan toimintaa ylläpidetään yleisbudjetista. Tästä poikkeuksena oli kulttuurikeskus, joka oli kehittänyt ikääntyneille suunnattua toimintaa vuonna 2016 noin 30 000 eurolla, joista 10 000 euroa oli suunnattu ruotsinkielisten palveluiden kehittämiseen. Muutama virasto oli varannut erikseen määrärahoja ikääntyneille suunnatun toiminnan kuluihin, kuten kahvitus- ja materiaalikuluihin. Kolme vastaajaa oli saanut toimintaan ulkopuolista avustusta. Kulttuurikeskus sai 110 000 euroa Taiteen edistämiskeskukselta, joka jakaa avustuksia osana hallituksen taiteen hyvinvointivaikutuksiin liittyvää kärkihanketta. Helsingin Kaupunginteatteri puolestaan kertoi saaneensa kulttuurikeskukselta Helsingin malli -rahoitusta, josta osa menee ikääntyneiden palveluihin. Svenska Arbetarinstitutet oli saanut Opetushallitukselta 7 000 euroa ikääntyneiden toimintaan. Kaksi virastoa myönsi ulkopuolisille avustuksia ikääntyneiden toimintaan: liikuntavirasto (viime vuonna 7 200€) ja kulttuurikeskus (n. 60 000–80 000€ vuodessa, summa vaihtelee vuosittain).

² Huom. Stadin juhlaorkesteri ei ole varsinaisesti ikääntyneiden palvelu, mutta hieman yli kolmasosa orkesterin esiintymisistä järjestetään ikääntyneiden palvelukodeissa.

Tiedotus ja markkinointi

Noin kolme neljäsosaa vastaajista kertoi tekevänsä tiedotuksessa yhteistyötä sosiaali- ja terveysviraston (esim. palvelukeskusten ja palvelutalojen) kanssa. Valtaosa kertoi, että toimintaa markkinoidaan sosiaalisessa mediassa. Julisteet olivat suosittu tapa markkinoida toimintaa ja puolet vastaajista oli käyttänyt myös lehti-ilmoituksia. Muita tapoja markkinoida ikääntyneille suunnattua toimintaa olivat kaupungin verkkosivut, oma esite tai ohjelma, sähköinen uutiskirje, ulkomainonta sekä eläkeläisjärjestöjen kautta tapahtuva markkinointi.

Kyselyssä selvitettiin myös vastaajien kohtaamia tiedonkulun haasteita. Yleisimpänä haasteena pidettiin toimintakyvyltään heikentyneiden ja passiivisten ikääntyneiden tavoittamista. Vastauksissa korostui myös muuten oikeiden ihmisten, kuten yhteyshenkilöiden ja mahdollisten muiden asiakkaiden tavoittamisen hankaluus. Sama haaste koskee myös ruotsinkielisiä palveluita. Kaikkia ikääntyneitä ei tavoiteta sosiaalisessa mediassa, eikä ole varmaa tavoittavatko viestit heitä myöskään esimerkiksi ilmoitustaulujen kautta. Myös resurssien puutetta ja henkilöstön sekä yhteyshenkilöiden vaihtuvuutta pidettiin ongelmana. Kyselyajankohdasta johtuen myös kaupunginorganisaation muutos koettiin yhdeksi tiedonkulun haasteeksi.

Kehittäminen

Hieman yli puolet vastaajista kertoi, että ikääntyneille suunnattua toimintaa kehitettiin virastossa suunnitelmallisesti. Virastoissa kehitettiin toimintaa monenlaisissa työryhmissä: Helsingin kaupunginkirjastossa koti- ja palvelukirjasto -osastossa ja senioriryhmässä, liikuntavirastossa senioriliikunnan työryhmässä osana laajennetun markkinointiviestinnän tapaamisia, kulttuurikeskuksessa kulttuurisen vanhustyön aluetyöryhmässä yhdessä sosiaali- ja terveysviraston kanssa ja Helsingin kaupunginmuseossa oppimis- ja hyvinvointityöryhmässä. Kanneltalossa ja Caisassa toimintaa kehitettiin tuotantotiimin kesken kun taas Helsingin taidemuseo HAMissa toiminnan kehittäminen tapahtui museolehtorien työryhmässä. Svenska Arbetarinstitutetissa ikääntyneiden palveluita kehitti opettajien työryhmä.

Kehittämiseen oli osallistunut yleisimmin henkilökuntaa ja muutaman vastaajan mukaan myös johtoa. Ulkopuolisia, kuten järjestöjä, oli ollut mukana kehittämisessä vain muutamassa tapauksessa. Puolet vastaajista kertoi, että kehittämistä tekevä työryhmä kokoontui kerran kuussa ja lähes kaikki muut kertoivat kokoontuvansa tätä harvemmin. Noin puolet vastaajista kertoi myös osallistuvansa viraston ulkopuolisiin kehittämistyöryhmiin, kuten kansallisiin tai alueellisiin kehittämistyöryhmiin.

Vastaajilta kysyttiin myös sitä, kuuluuko toiminta esimerkiksi viraston toimintasuunnitelmaan tai toiminnallisiin tavoitteisiin. Ikääntyneille suunnattu toiminta liittyy Helsingin kaupunginmuseossa toimintasuunnitelmaan ja toiminnallisiin tavoitteisiin. Liikuntavirastossa ikääntyneille kohdennettu toiminta liittyy liikuntastrategian päätavoitteisiin. Svenska Arbetarinstitutetilla kehittämistyö on keskeinen osa toimintaa. Kulttuurikeskuksessa toiminta kuuluu kulttuuripolitiikan osaston toimintasuunnitelmaan. Kaupungin taidemuseo HAMissa ikääntyneet ovat mukana yleisösuunnitelmassa, joka pohjautuu puolestaan kaupungin strategiaan. Esimerkiksi Kanneltalossa toiminta nähdään muuten yhdessä sovituksi ja vaikiintuneeksi.

Virastot pyrkivät kehittämistyöllään yleisesti parantamaan asiakaslähtöisyyttä, kehittämään yleisösuhdetta ja parantamaan palveluita. Poikkeuksena tästä kulttuurikeskuksen kulttuuripolitiikan osasto keskittyi kehitystyössään sote-yhteistyön vahvistamiseen ja juurruttamiseen sekä hallintorakenteisiin liittyvään muutostyöhön.

Alueellisuus

Kyselyssä kysyttiin myös, toimivatko vastaajat Helsingissä erityisesti jossain tiettyssä kaupunginosassa tai alueella. Kysymys on oleellinen siksi, että Helsinki koostuu useista erityypp-

pisistä alueista, joilla liikunnan, kulttuurin ja vapaaehtoistoiminnan tarjonta ja saatavuus vaihtelevat merkittävästi. Tässä kohdassa pyydettiin kertomaan myös muusta, kuin ikääntyneille suunnatusta toiminnasta.

Kulttuurikeskuksen Helsingin mallin pilotointivaihe on painottunut neljään keskenään erilaiseen alueeseen, jotka ovat Kaarela, Maunula, Jakomäki-Kivikko ja Vuosaari. Osa vastaajista oli osallistunut toimintaan näillä alueilla. Helsingin työväenopisto toimii alueellisesti 12 opiston omassa pisteessä ja noin 80 muussa tuntiperusteisesti vuokratussa tai yhteistyökumppanin tilassa. Myös Itäkeskuksessa sijaitseva Svenska Arbetarinstitutet toimii koko kaupungin alueella Senioritätverkten kautta. Lisäksi kirjastot sekä kulttuurikeskuksen talot toimivat aktiivisesti omilla alueillaan. Muita alueellisia painotuksia ei vastauksissa mainittu.

Tulevaisuuden tavoitteet ja haasteet

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri ja vapaaehtoistoiminnan tavoitteita. Vastauksissa nousi esille ikääntyneiden henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäminen, kuten elämänilon, virkeyden, aktiivisuuden, terveyden ja toimintakyvyn lisääminen. Toisaalta myös tiedollisten valmiuksien, kuten lukemisen, elinikäisen oppimisen sekä merkityksellisen arjen tukemista ja digikuilun kaventamista korostettiin vastauksissa. Lisäksi yhteisöllisyys, osallisuus ja saavutettavuus sekä syrjäytymisen ehkäiseminen tuotiin esiin vastauksissa. Myös ruotsinkielisten ikääntyneiden mielekäs arki haluttiin turvata. Toisaalta korostettiin tarvetta uudistua, löytää uusia toimintatapoja sekä kehittää asiakaslähtöisyyttä ja palveluita.

Kyselyssä tiedusteltiin myös, mitkä olivat ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan suurimmat haasteet virastoissa. Yhdeksi merkittävimmistä haasteista vastauksissa nostettiin jo aiemmin mainittu tiedotuksen onnistuminen ja heikoimmassa asemassa olevien tavoittaminen. Ongelmalliseksi koettiin myös aktivoimisen onnistuminen, jolloin haasteena ovat helposti kotiin jäävät ikääntyneet. Ruotsinkielisten lähialueiden tuottamista hankaloitti ruotsinkielisten ikääntyneiden hajaantuminen ympäri kaupunkia.³ Virastojen sisäisinä haasteina nähtiin ikääntyneille suunnatun toiminnan resurssien vaihtelu ja suoranainen puute. Lisäksi ongelmina nähtiin projektiluonteisuus, työntekijöiden vaihtuminen ja henkilöresurssien puute. Toiminnan kokonaisuuden hahmottamista pidettiin myös hankalana ja kenttä nähtiin sirpaleisena.

Verkoston teemat

Kysely toimii pohjana uudelle ikääntyneiden liikkumisen, kulttuurin ja vapaaehtoistoiminnan verkostolle, mistä johtuen kyselyssä pyrittiin kartoittamaan myös vastaajien toiveita verkoston suhteen. Kyselyssä annettiin lista teemoja, jotka voisivat toimia verkoston yhteisinä kehittämiskohteina ja kysyttiin vastaajilta, mitä teemoja he itse painottaisivat verkoston toiminnassa. Lisäksi annettiin mahdollisuus ehdottaa omaa teemaa verkoston työn pohjaksi. Vastaajat valitsivat seuraavat kolme teemaa annettujen teemojen joukosta: 1) *ikääntynyt osana yhteisöä, ikääntyneiden sosiaalisten verkostojen tukeminen ja yksinäisyyden sekä syrjäytymisen ehkäiseminen*, 2) *ikääntyneille suunnatun toiminnan yhteinen tiedotus ja markkinointi*, sekä 3) *saavutettavampaa toimintaa kotona asuville ei-aktiivisille ikääntyneille sekä kotihoidon asiakkaille*. Teemat ovat suosituimmuusjärjestyksessä. Teemat otetaan huomioon verkostoa ja sen toimintaa kehitettäessä.

³ On myös huomattava, että ruotsinkielisten osuus on korostunut hieman ikääntyneiden joukossa. Ruotsinkielisiä ikääntyneitä oli 8 % Helsingin ikääntyneistä vuonna 2016. Ruotsinkielisten osuus kaikista kaupunkilaisista oli 5,9 % vuonna 2013. Ikääntyneet myös painottuvat erityisesti ruotsinkielisten keskuudessa, sillä ikääntyneitä on ruotsinkielisissä 23 %, kun ikääntyneiden osuus koko Helsingin väestöstä on 17 %. (Ikääntyneillä tarkoitetaan tässä yli 65-vuotiaita helsinkiläisiä. Ks. tilastot <http://ikaantyneethelsingissa.fi/vaesto> & <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/091.html>.)

4

Päätelmät ja toimenpide-ehdotukset

Tulosten yhteenveto

Kyselyn tarkoitus on ollut tarjota taustatietoa uudelle ikääntyneiden liikunnan, kulttuurin ja vapaaehtoistoiminnan verkostolle. Kyselyvastauksista käy selvästi ilmi, että verkostolle on olemassa aito tarve. Vastauksissa korostuu toive tiiviimmästä yhteistyöstä sekä yhteydenpidosta.

Kokonaiskuvan puute nousee vastauksissa yhdeksi ongelmaksi. Tietoa ei ole helppo saada, eikä sitä koota mihinkään keskitetyksi. Moni esiin tullut ongelma tiivistyy juuri tiedonkulun haasteisiin. Tieto ei leviä kaupungin sisällä, ei eri toimijoiden välillä eikä tieto palveluista tavoita aina edes mahdollisia asiakkaita. Erityisen hankalaa on tavoittaa kotona asuvia iäkkäitä, jotka muodostavat valtaosan Helsingin ikääntyneistä.

Hajanaisuutta aiheuttavat myös erilaiset toimintatavat kaupungin sisällä. Toisissa virastoissa ikääntyneille suunnattuja palveluita suunnitellaan johtoryhmissä tai strategiatasolla ja toisissa kehittäminen ja suunnittelu ovat ennen kaikkea tuottavan tason vastuulla. Tästä syystä on ymmärrettävää, että myös virastojen välinen yhteistyö on ollut paikoin haasteellista. Ongelmana pidetään myös yleistä resurssien puutetta ja toiminnan projektiluonteisuutta. Yleisenä haasteena voidaan tulosten perusteella pitää myös sitä, että toiminta on ollut kaupungin tasolla koordinoimatonta ja paikoin jopa satunnaista.

Helsinki koostuu useista erityyppisistä alueista, joilla myös palvelut poikkeavat toisistaan. Lähipalveluiden ja saavutettavuuden merkitys korostuu ikääntyneiden palveluissa, sillä liikuminen vaikeutuu tyypillisesti iän myötä. Lähipalveluiden tarjoaminen voi käytännössä olla kuitenkin hankalaa, kun esimerkiksi eri kieliryhmät hajaantuvat ympäri kaupunkia. Kulttuurikeskuksen kehittämä Helsingin malli pyrkii osaltaan vastaamaan saavutettavuuden haasteisiin. Yleinen koordinaatio ja tiedonjako voisivat auttaa alueellisten erojen tasaamisessa myös ikääntyneiden palveluissa. Esimerkiksi kirjaston ja työväenopiston sekä kulttuuritalojen kattava verkko voisi tarjota hyvän pohjan ikääntyneiden palveluiden alueelliselle suunnittelulle.

Haasteiden lisäksi kyselyvastauksissa nousi esiin myös positiivisia piirteitä. Vaikuttaisi siltä, että virastot suhtautuvat avoimesti ikääntyneiden omien näkemysten huomioimiseen toiminnan suunnittelussa ja erilaisia osallistamistoimenpiteitä olikin jo tehty. Asiakslähtöisyyden, yleisösuhteen ja palveluiden kehittämistä pidettiin tärkeänä. Myös alueellisuus-ajattelu oli saanut jalansijaa virastoissa. Vastaajat näyttivät myös jakavan ajatuksen siitä, että erilaisilla liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan aktiviteeteilla voidaan parantaa ikääntyneen yleistä hyvinvointia, toimintakykyä ja elämäniloa. Lisäksi nähtiin, että näiden toimintojen avulla voitaisiin lisätä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä lievittää ikääntyneiden yksinäisyyttä.

Seurannan ja tiedonkeruun kehittäminen

Raporttia laadittaessa on huomattu, että luotettavan ja vertailukelpoisen tiedon kerääminen näistä toiminnoista on jo pelkästään Helsingin kaupungin sisällä haastavaa. Hankaluuksia aiheutti muun muassa ikääntyneille suunnatun toiminnan määrittely. Kyselyn tarkoitus on ollut painottaa erityisesti ikääntyneille suunnattua toimintaa, mutta käytännössä erottelu on haastavaa. Vaikka osaa toiminnasta ei varsinaisesti nimetä ikääntyneiden palveluiksi, on jo toimintaa suunniteltaessa selvää, että tapahtumiin osallistuu pääasiassa ikääntyneitä.

Esimerkiksi Helsingin kaupungin kulttuurikeskuksen yksiköissä on osittain luovuttu toiminnan nimeämisestä ikääntyneiden toiminnaksi siksi, että yleisöä ei haluta ajaa pois määrittelyillä. ”Seniori”-etuliitteen lisääminen ohjelmistoon saattaa turhaan rajata pois muuta sellaista yleisöä, joka saattaisi olla kiinnostunut ohjelmasta. Lisäksi ajatellaan, että ikääntyneille ja muille erityisryhmille suunnatun ohjelman tulisi olla esitetty ohjelmistossa tasa-arvoisesti muun ohjelman kanssa, eikä segmentoituna tietyn kohderyhmän mukaan. Osa ikääntyneistä voi kokea segmentoinnin jopa loukkaavaksi, sillä he eivät halua identifioitua tähän ryhmään. Tästä huolimatta ikääntyneet huomioidaan ohjelmistoa, aikatauluja, saavutettavuutta ja esteettömyyttä suunniteltaessa. Tämä työ ei kuitenkaan näy juurikaan ulospäin.

Segmentoinnin häivyttäminen aiheuttaa siis erityisen haasteen seurannalle, mistä johtuen tarvitaan uusia sisäisen seurannan käytäntöjä. Seuranta vahvistamalla pysyttäisiin paremmin arvioimaan sitä, miten kaupunki palvelee erilaisia erityisryhmiä, kuten ikääntyneitä. Ongelman muodostaa myös se, että virastot eivät itse juurikaan kerää tietoja siitä, kuinka paljon ikääntyneet käyttävät heidän palveluitaan. Ikääntyneitä ei siis välttämättä nähdä erityisenä asiakasryhmänä, jota tulisi seurata. Myös muiden seurattavuutta helpottavien tietojen saaminen osoittautui haasteeksi. Jos tietojen keruuta ja seuranta ei tehdä säännöllisesti, tiedot hukkuvat. Tällöin seuranta on mahdoton toteuttaa myöskään ulkopuolelta selvitysten muodossa. Tietoja ikääntyneille suunnatusta liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnasta tulisikin kerätä suunnitelmallisemmin niin, että toiminnan laajuutta ja kattavuutta voitaisiin arvioida kaupungin sisällä luotettavasti.

Toimenpide-ehdotukset

Yhteistyön kehittäminen: perustettavan verkoston toiminnan keskiössä tulee olla liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan tuottajien keskinäisen yhteistyön kehittäminen, joka tukee muiden tavoitteiden toteutumista.

Tiedonkulun kehittäminen: tietoja ikääntyneille suunnatusta liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnasta tulee kerätä yhteen ja tuoda näin ikääntyneiden, heidän läheistensä sekä ammattilaisten saataville; palveluiden tuottajien keskinäistä tiedonkulkua tulee kehittää.

Seurannan ja tiedonkeruun kehittäminen: ikääntyneille suunnatut palvelut tulee segmentoinnista luopumisesta huolimatta tunnistaa ja näistä palveluista tulee kerätä tietoa.

Alueellisuus ikääntyneiden palveluissa: alueellisuus ja saavutettavuus tulee ottaa koordinoitusti huomioon koko kaupungin tasolla ikääntyneiden palveluita kehitettäessä.

5

Kyselyn tulokset

Raportin tässä osassa kyselyn tulokset käydään läpi alkuperäistä kyselyä mukaillen. Avoimet vastaukset ja annetut lisätiedot on yhdistetty ja tiivistetty yksittäisistä vastauksista tulosten tulkitsemisen helpottamiseksi. Kyselyyn saatiin 22 vastausta kymmenestä eri virastosta (ks. Kyselyn vastaajat s. 12).

Osallisuus erityisesti ikääntyneille kohdennetussa liikunta-, kulttuuri ja vapaaehtoistoiminnassa

Ovatko ikääntyneet osallistuneet toiminnan suunnitteluun?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	15	75 %
Ei	4	20 %
En osaa sanoa	1	5 %
Yhteensä	20	100 %

Ikääntyneet ovat osallistuneet toiminnan suunnitteluun palvelutalojen ja palvelukeskusten asiakasneuvostojen kautta (työväenopisto, kaupunginkirjasto). Ainakin liikuntavirastossa on järjestetty myös osallistamistyöpajoja ja ikääntyneet sekä vapaaehtoiset ovat olleet mukana mm. ohjelman ja kurssien suunnittelussa (myös kirjasto, kulttuurikeskus, Kaupunginteatteri, Svenska Arbetarinstitutet). Esimerkiksi Helsingin kaupunginkirjaston lukupiireissä osallistujat voivat vaikuttaa lukupiirin sisältöön. Helsingin taidemuseo HAMilla on senioriraati, joka osallistuu museon toiminnan suunnitteluun. Kirjastolla on tehty yhteistyötä myös ENTER ry:n kanssa.

Onko ikääntyneiden tarpeita ja toiveita muuten kartoitettu?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	12	63 %
Ei	6	32 %
En osaa sanoa	1	5 %
Yhteensä	19	100 %

Ikääntyneiden tarpeista ja toiveista on saatu tietoa asiakaspalvelukohtamisissa sekä asiakastutkimusten ja asiakastytyväisyyskyselyiden kautta. Lisäksi Helsingin kaupungin sekä muiden toimijoiden tekemiä kartoituksia on käytetty hyväksi (esim. tutkimus helsinkiläisten liikuntatottumuksista, Svenska Arbetarinstitutetin kartoitus). Tietoa on saatu myös asiakasraatien kautta (Helsingin taidemuseo HAM).

Keräättekö asiakaspalautetta toiminnasta?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	19	95 %
Ei	1	5 %
En osaa sanoa	0	0 %
Yhteensä	20	100 %

Asiakaspalautetta kerätään asiakastytyväisyyskyselyiden ja palautejärjestelmän kautta. Palautetta voi antaa verkossa ja paperilla. Tietoja saadaan myös yleisen asiakaspalautteen kautta. Lisäksi palautetta saadaan suoraan kuulemalla asiakkailta. Helsingin työväenopiston sekä Svenska Arbetarinstitutetin kurseilta kerätään aina palautetta. Esimerkiksi kulttuuri-keskuksen kulttuurikaverivapaaehtoiset raportoivat kohtaamisistaan aktiivisesti.

Jos keräätte asiakaspalautetta, hyödynnetäänkö sitä toiminnan kehittämisessä?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	19	95 %
Ei	1	5 %
En osaa sanoa	0	0 %
Yhteensä	20	100 %

Vastaajien mukaan asiakaspalautte otetaan huomioon toiminnassa mahdollisuuksien mukaan. Palautetta hyödynnetään mm. välinehankintoja, aikatauluja, kurseja, tarjontaa sekä muuta toimintaa suunniteltaessa ja kehittäessä.

Erityisesti ikääntyneille kohdennetun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan resurssit

Onko teillä henkilöstöä, joka tuottaa erityisesti ikääntyneiden liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaa?⁴

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Meillä tätä toimintaa tuotetaan muun työn ohessa.	19	95 %
Meillä on tätä toimintaa varten kokoaikaista henkilöstöä. Kokopäiväisten henkilöiden lukumäärä.	3	15 %
Meillä tätä toimintaa tuotetaan osapäiväisesti (esim. 50 % työajasta) Palveluita osapäiväisesti tuottavien henkilöiden lukumäärä.	1	5 %
En osaa sanoa	0	0 %

⁴ Tässä kohdassa vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon.

Vastaajien mukaan virastoissa on henkilöstöä näitä toimintoja varten seuraavasti: Helsingin työväenopisto 1, liikuntavirasto 1,5 ja kulttuurikeskus 2. Tämän lisäksi ikääntyneille suunnattujen palveluiden tuottamiseen osallistuu muiden tehtäviensä ohella joukko tuottajia, ohjaajia ja opettajia sekä muuta henkilökuntaa. Kulttuurikeskuksella on myös yksi hanketyöntekijä (Kulttuurisen vanhustyön verkosto Aili) sekä kaksi osapäiväistä työntekijää (30 %, Stadin juhlaorkesteri, 10 % ruotsinkieliset palvelut).⁵

Käytättekö ostopalveluita tuottaessanne ikääntyneille suunnattua liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaa?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä, säännöllisesti	4	20 %
Kyllä, satunnaisesti	2	10 %
Emme käytä	13	65 %
En osaa sanoa	1	5 %
Yhteensä	20	100 %

Virastot hankkivat ostopalveluina mm. henkilöstön koulutuksia, ohjausta, kuljetuspalveluita sekä esiintymispalveluita taide- ja kulttuuriammattilaisilta.

Kuinka paljon olitte varanneet määrärahoja erityisesti ikääntyneille suunnattuun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaan 2016?

Yleisin vastaus oli, että toiminnalle ei ole varattu määrärahoja, vaan toimintaa ylläpidetään yleisbudjetista (esim. kirjasto, liikuntavirasto, kulttuurikeskuksen talot). Muutama virasto oli varannut erikseen määrärahoja ikääntyneille suunnatun toiminnan kuluihin, kuten kahvitus- ja materiaalikuluihin (kirjasto, HAM). Merkittävin ikääntyneiden palveluihin erikseen varattu tuki oli kulttuurikeskuksen kehittämistoimintaan menevät 30 000 euroa, joista 10 000 euroa oli suunnattu ruotsinkielisten palveluiden kehittämiseen.⁶

Saitteko ulkopuolista rahoitusta ikääntyneille suunnattuun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaan vuonna 2016?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	3	15 %
Emme ole saaneet ulkopuolista rahoitusta	17	85 %
En osaa sanoa	0	0 %
Yhteensä	20	100 %

⁵ Tässä henkilöstön määrää on kartoitettu kyselyn avulla, mutta tarkempia lukuja olisi mahdollista saada tarkastelemalla virastojen henkilöstön rakennetta. Ongelman muodostaa kuitenkin se, että ikääntyneille suunnattujen palveluiden tuottaminen ei aina näy henkilökunnan työnkuvauksissa, ja se saattaa olla yksittäisten työntekijöiden oman aktiivisuuden ja mielenkiinnon varassa.

⁶ Saimme tähän kysymykseen kahdeksan vastausta.

Kolme vastaajaa oli saanut rahallista tukea: kulttuurikeskus (110 000 €⁷) sekä Helsingin kaupunginteatteri, jonka mukaan osa Helsingin mallin rahoituksesta menee ikääntyneiden palveluihin. Svenska Arbetarinstitutet oli saanut Opetushallitukselta 7 000 euroa ikääntyneiden toimintaan.

Myönnettekö itse avustuksia ulkopuolisille toimijoille ikääntyneille suunnattuun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaan?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	2	10 %
Emme	18	90 %
Yhteensä	20	100 %

Avustuksia ulkopuolisille myöntävät liikuntavirasto (7 200 €) ja kulttuurikeskus (noin 60 000–80 000 €, joka vaihtelee vuosittain).

Ikääntyneille suunnatusta liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnasta tiedottaminen

Miten markkinoitte toimintaa ikääntyneille?⁸

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Teemme yhteistyötä sosiaali- ja terveysviraston (esim. palvelukeskusten ja palvelutalojen) kanssa	14	70 %
Markkinoimme toimintaa lehti-ilmoituksilla	10	50 %
Markkinoimme toimintaa sosiaalisessa mediassa	17	85 %
Markkinoimme toimintaa ilmoitustauluille jaettavilla julisteilla	14	70 %
Yhteistyötahomme hoitaa markkinoinnin	8	40 %
Muilla tavoilla	9	45 %
En osaa sanoa	0	0 %

Muita tapoja markkinoida toimintaa: kaupungin verkkosivut, oma esite tai ohjelma, sähköinen uutiskirje, ulkomainonta sekä eläkeläisjärjestöjen kautta tapahtuva markkinointi.

⁷ Kulttuurikeskus sai Taiteen edistämiskeskukselta vuonna 2016 110 000 euroa osana hallituksen taiteen hyvinvointivaikutuksiin liittyvää kärkihanketta.

⁸ Tässä kohdassa vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon.

Mitkä ovat tiedonkulun suurimmat haasteet?

Kooste tiedonkulun haasteista⁹:

- Toimintakyvyltään heikentyneiden ja passiivisten ikääntyneiden tavoittaminen.
- Oikeiden ihmisten eli yhteys henkilöiden ja mahdollisten muiden asiakkaiden tavoittamisen hankaluus. Kaikkia ikääntyneitä ei tavoiteta sosiaalisessa mediassa, eikä ole varmaa tavoitettavako viestit heitä myöskään esimerkiksi ilmoitustaulujen kautta.
- Kaupunginorganisaation muutos.
- Resurssien puute ja henkilöstön sekä yhteys henkilöiden vaihtuvuus.

Erityisesti ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan kehittäminen

Kehittekö ikääntyneille suunnattua liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoimintaa organisaatiossanne suunnitelmallisesti (esim. erityisessä työryhmässä)?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	13	59 %
Emme tällä hetkellä	4	18 %
Emme ole koskaan kehittäneet	0	0 %
En osaa sanoa	5	23 %
Yhteensä	22	100 %

Virastoissa kehitetään toimintaa seuraavissa työryhmissä: Koti- ja palvelukirjasto -osasto, kirjaston senioriryhmä, Senioriliikunnan työryhmä osana laajennetun markkinointiviestinnän tapaamisia (liikuntavirasto), yhteinen kulttuurisen vanhustyön aluetyöryhmä sosiaali- ja terveysviraston kanssa (kulttuurikeskus), Troppi-verkosto (kulttuurikeskus), oppimis- ja hyvinvointityöryhmä (kaupunginmuseo), tuotantotiimi (Kanneltalo, Caisa), museolehtorien työryhmä (HAM) sekä opettajien suunnitteluryhmä (Svenska Arbetarinstitutet).¹⁰

⁹ Saimme tähän kysymykseen 12 vastausta.

¹⁰ Saimme tähän kysymykseen seitsemän vastausta.

Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, ketkä kehittämistyöhön osallistuvat?¹¹

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Johto	4	27 %
Henkilökunta	12	80 %
Asiakkaat	4	27 %
Yhdistykset/järjestöt	2	13 %
Muut ulkopuoliset yhteistyötahot	3	20 %
Muut ryhmät	1	7 %
En osaa sanoa	3	20 %

Kulttuurikeskuksessa kehittämistyöhön on osallistunut myös Troppi-verkosto, joka on avoin verkosto kulttuurisesta vanhustyöstä kiinnostuneille ammattilaisille.

Kuinka säännöllistä kehittämistyö on?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Tapaamme viikoittain tai useammin	1	7 %
Tapaamme kuukausittain	8	53 %
Tapaamme noin kerran vuodessa	1	7 %
Tapaamme harvemmin kuin kerran vuodessa	0	0 %
En osaa sanoa	5	33 %
Yhteensä	15	100 %

Liittyykö kehittämistyö virastonne toimintasuunnitelmaan tai toiminnallisiin tavoitteisiin?

Ikääntyneille suunnattu toiminta liittyy Helsingin kaupunginmuseossa viraston toimintasuunnitelmaan ja toiminnallisiin tavoitteisiin. Liikuntavirastossa ikääntyneille kohdennettu toiminta liittyy liikuntastrategian päätavoitteisiin. Svenska Arbetarinstitutetilla kehittämissyö on keskeinen osa toimintaa. Kulttuurikeskuksessa toiminta kuuluu kulttuuripolitiikan osaston toimintasuunnitelmaan. Kanneltalossa toiminta nähdään muuten yhdessä sovituksi ja vakiintuneeksi. Kaupungin taidemuseo HAMissa ikääntyneet ovat mukana yleisösuunnitelmassa, joka pohjautuu puolestaan kaupungin strategiaan. Helsingin kaupunginkirjastolta kerrotaan, että kirjaston strategisena painopisteenä on lapset.¹²

Millaisia tavoitteita sisäisellä kehittämistyöllänne on?

Virastot pyrkivät kehittämistyöllään yleisesti parantamaan asiakaslähtöisyyttä, kehittämään yleisösuhdetta ja parantamaan palveluitaan (HAM, kirjasto, Svenska Arbetarinstitutet).

¹¹ Tässä kohdassa vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon.

¹² Saimme tähän kysymykseen seitsemän vastausta.

Helsingin kaupunginmuseossa pyritään kehittämään tarjontaa niin, että se kohtaisi myös ikääntyneiden tarpeet. Helsingin kaupunginorkesteri kehittää parhaillaan *Kaupunginorkesteri kuuluu kaikille!* -toiminnan konseptia osana laajennetun markkinointiviestinnän muuta työskentelyä. Kulttuurikeskuksen kulttuuripoliittinen osasto keskittyy kehitystyösäänsote-yhteistyön vahvistamiseen ja juurruttamiseen sekä hallintorakenteisiin liittyvään muutostyöhön. Liikuntavirasto kertoo puolestaan tavoitteekseen senioriliikuntapalveluiden kehittämisen yhdessä henkilöstön ja asiakkaiden kesken.¹³

Osallistutko organisaationne ulkopuolisiin kehittämistyöryhmiin?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Kyllä	11	55 %
Emme	4	20 %
En osaa sanoa	5	25 %
Yhteensä	20	100 %

Kulttuurikeskukselta on osallistuttu mm. Helsingin kaupunginkirjaston koti- ja palvelukirjasto ohjausryhmään, Valikko-verkoston, Kulttuurisen seniori- ja vanhustyön verkosto Aili -hankkeeseen, kansallisiin kulttuuriluotsikoordinaattorien tapaamisiin, Vanhusneuvostoon sekä satunnaisesti sosiaali- ja terveystieteiden eri kehittämistyöryhmiin. Liikuntavirastosta on osallistuttu mm. *Liikkeellä voimaa vuosiin* -verkoston, pääkaupunkiseudun yhteistyöverkoston sekä *Voimaa vanhuuteen* -kärkihankkeeseen. Helsingin kaupunginorkesteri on osallistunut kulttuurikeskuksen kulttuurikaveritoiminnan kehittämiseen alusta lähtien. Helsingin Kaupunginteatteri on osallistunut Jakomäen alueen kehittämissäryhmiin ja Vuotalo Vuosaaren sote-verkoston tapaamisiin. Svenska Arbetarinstitutet on osallistunut ruotsinkielisiä palveluita kehittävään Seniornätverketiin. Kulttuurikeskus, kirjasto, Svenska Arbetarinstitutet ja liikuntavirasto olivat osallistuneet *Stadin ikäohjelmaan*.¹⁴

Alueellisuus

Toimitteko Helsingissä erityisesti jossain tietyssä kaupunginosassa tai alueella? Tämä kysymys ei koske vain ikääntyneille suunnattuja palveluita.

Kulttuurikeskuksen Helsingin mallin pilotointivaihe on painottunut neljään keskenään erillaiseen alueeseen, jotka ovat Kaarela, Maunula, Jakomäki-Kivikko ja Vuosaari. Helsingin Kaupunginteatterilla on käynnissä *Pääroolissa Jakomäki* -hanke. Hankkeen aikana tehdään teatteria yhteistyössä Jakomäen alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa. Pääroolissa Jakomäki on yksi kulttuurikeskuksen tukemista Helsingin mallin hankkeista. Helsingin taide-museo HAMilla on puolestaan käynnissä *Taidetta sataa Jakomäkeen* -hanke Jakomäessä vuosina 2016–2018. Kaupunginteatteri ja HAM tekevät hankkeiden aikana yhteistyötä alueella.

Helsingin työväenopisto toimii alueellisesti 12 opiston omassa pisteessä ja noin 80 muussa tuntiperusteisesti vuokratussa tai yhteistyökumppanin tilassa. Myös Itäkeskuksessa sijaitseva Svenska Arbetarinstitutet toimii koko kaupungin alueella Seniornätverketin kautta. Myös kirjastot sekä kulttuurikeskuksen talot toimivat aktiivisesti omilla alueillaan.¹⁵

¹³ Saimme tähän kysymykseen seitsemän vastausta.

¹⁴ Saimme tähän kysymykseen yhdeksän vastausta.

¹⁵ Saimme tähän kysymykseen 17 vastausta.

Verkoston teemat

Tämä kysely toimii pohjana uudelle ikääntyneiden liikkumisen, kulttuurin ja vapaaehtoistoiminnan verkostolle. Alla on lista teemoja, jotka voisivat toimia verkoston yhteisinä kehittämiskohteina. Mitä teemoja itse painottaisitte verkoston toiminnassa?

Vastaajat valitsivat seuraavat kolme teemaa annettujen teemojen joukosta (teemat ovat suosituimmuusjärjestyksessä):

- Ikääntynyt osana yhteisöä. Ikääntyneiden sosiaalisten verkostojen tukeminen ja yksinäisyyden sekä syrjäytymisen ehkäiseminen.
- Ikäihmisille suunnatun toiminnan yhteinen tiedotus ja markkinointi.
- Saavutettavampaa toimintaa kotona asuville ei-aktiivisille ikääntyneille sekä kotihoidon asiakkaille.

Tavoitteet ja haasteet

Mitkä ovat ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan tavoitteet organisaatiossanne?

Vastaajat saivat vastata tähän kysymykseen omin sanoin. Tässä koontia saamistamme vastauksista:

- Elämänilon lisääminen.
- Virkeyden, aktiivisuuden, terveyden ja toimintakyvyn lisääminen.
- Lukemisen, elinikäisen oppimisen ja merkityksellisen arjen tukeminen. Digitaalisen kaventaminen.
- Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen.
- Saavutettavuuden lisääminen ja ”matalan kynnyksen toiminnan” lisääminen.
- Uusien toimintatapojen löytäminen, asiakaslähtöisyys ja palveluiden kehittäminen.
- Ruotsinkielisten ikääntyneiden omankielisen mielekkään arjen edistäminen.

Mitkä ovat ikääntyneille suunnatun liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan suurimmat haasteet organisaatiossanne?

Vastaajat saivat vastata tähän kysymykseen omin sanoin. Tässä koontia saamistamme vastauksista:

- Tiedotuksen onnistuminen ja heikoimmassa asemassa olevien tavoittaminen.
- Aktivointi: haasteena helposti kotiin jäävät iäkkäät.
- Resurssien vaihtelu ja/tai puute. Painopiste on lapsissa- ja nuorissa, jolloin myös resurssit suuntautuvat sinne.
- Projektiluonteisuus, työntekijöiden vaihtuminen ja henkilöresurssien puute.
- Vapaaehtoisten vähäisyys joillakin alueilla.
- Yhteistyön haasteet.
- Kokonaiskuvan puute ja sirpaleisuus.
- Ruotsinkielisten ikääntyneiden hajaantuneisuus ja ruotsinkielisten lähipalveluiden tuottaminen.

6

Esimerkkejä ikääntyneille suunnatusta liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnasta

Pyysimme kyselyn vastaajia kertomaan millaista erityisesti ikääntyneille suunnattua kulttuuri-, liikunta- ja vapaaehtoistoimintaa virastoissa järjestettiin vuonna 2016. Tarkoituksena on ollut kerätä tiedot kaupungin sisällä tuotetusta ikääntyneille suunnatusta toiminnasta yhteen ensimmäistä kertaa. Raportin tähän osaan on koottu esimerkkien tiedot infolaatikoiksi. Seuraavalla sivulla on lista esimerkeistä. Tietoja täydennetään myöhemmin sosiaali- ja terveysviraston sekä kolmannen sektorin järjestämää toimintaa koskien.

Kyse on esimerkeistä, eikä lista ole täydellinen. Osalla virastoista toiminta on niin laajaa ja sirpaleista, että tarkkojen tietojen kerääminen vaatisi perusteellisempaa tiedonkeruuta.¹⁶ Kyselyvastauksissa saatuja tietoja on täydennetty kysymällä lisätietoja virastoista. Vastauksia on myös yhdenmukaistettu ja yhdistetty tulosten selkiyttämiseksi.

Esimerkkeihin on otettu mukaan myös joitakin sellaisia toimintoja, jotka eivät ole varsinaisesti ikääntyneille suunnattuja. Vaikka osaa toiminnasta ei nimetä ikääntyneiden palveluiksi, vastauksissa todettiin, että niitä käyttävät pääasiassa ikääntyneet. Mukana on myös esimerkkejä, jotka eivät ole suoranaisesti liikunta-, kulttuuri- tai vapaaehtoistoimintaa, mutta sopivat muuten virastojen ikääntyneille suunnattujen palveluiden tavoitteisiin.

Helsingin kaupunginmuseon opstuksella.
Kuva: Maija Astikainen

¹⁶ Esimerkiksi Helsingin kaupunginkirjastoon kuuluu 37 kirjastoa, viisi kirjaston palvelupistettä monipuolisessa palvelukeskuksessa, neljä potilaskirjastoa, kirjaston kotipalvelua tarjoava Kotikirjasto ja kaksi kirjastoautoa.

Nro	Instituutio	Esimerkki
1	Helsingin kaupunginmuseo	Iltapäivätreffit
2	Helsingin kaupunginmuseo	Koululaulujen suoratoisto
3	Helsingin kaupunginmuseo	Muistojen matkalaukku
4	Helsingin kaupunginmuseo	Yleisöopastukset
5	Helsingin Kaupunginteatteri	Jakomäen maanantain mainiot
6	Helsingin Kaupunginteatteri	Koeyleisö eläkeläisryhmille
7	Helsingin Kaupunginteatteri	Arkipäivien matinea-esitykset
8	Helsingin Kaupunginteatteri	Kulissierrokset
9	Helsingin taidemuseo HAM	HAM-seniorit
10	Helsingin taidemuseo HAM	Projektit palvelutaloissa
11	Helsingin kaupunginkirjasto	Aineistokassit koteihin
12	Helsingin kaupunginkirjasto	Kirjastopalvelut palvelukeskuksissa
13	Helsingin kaupunginkirjasto	Aineistotoimitukset palvelukeskuksiin ja palvelutaloihin
14	Helsingin kaupunginkirjasto	Henkilökohtainen tietotekninen opastus
15	Helsingin kaupunginkirjasto	Tietotekniikan käyttäjäkoulutus ryhmille
16	Helsingin kaupunginkirjasto	Lahjoita lukuhetki
17	Helsingin kaupunginkirjasto	Lukupiirit
18	Helsingin kaupunginkirjasto	Olkari
19	Helsingin kaupunginkirjasto	Novellikoukku
20	Helsingin kaupunginkirjasto	Virtuaalikoukku
21	Helsingin kaupunginkirjasto	Digitarinakurssi
22	Kulttuurikeskus	Kulttuurikaveritoiminta
23	Kulttuurikeskus	Stadin juhlorkesterin vierailut hoivakodeissa
24	Kulttuurikeskus: Caisa	Nukketeatteria lapsille ja senioreille
25	Kulttuurikeskus: Kanneltalo	Yhteislaulua
26	Kulttuurikeskus: Kanneltalo	Iltapäiväesitykset
27	Kulttuurikeskus: Kanneltalo	Maanantain maksuttomat
28	Kulttuurikeskus: Kanneltalo	Klassisen musiikin konsertit
29	Kulttuurikeskus: Malmitalo	Senior Nord -tapahtuma
30	Kulttuurikeskus: Vuotalo	Tiistaimatinea-sarja
31	Liikuntavirasto	Vapaaharjoittelu kuntosalissa
32	Liikuntavirasto	Ohjatut liikuntaryhmät
33	Liikuntavirasto	Liikuntatapahtumat senioreille
34	Liikuntavirasto	Liikuntainfo
35	Liikuntavirasto	Liikuntakaveri- ja liikuntaluotsitoiminta
36	Helsingin työväenopisto	Kurssit palvelukeskuksissa
37	Helsingin työväenopisto	Kurssit ja yleinen opetus
38	Helsingin työväenopisto	Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa: korttelikerhot ym.
39	Helsingin työväenopisto	Maisemamaalauskurssi Seurasaarella
40	Svenska Arbetarinstitutet	Arbis Kursutbud - Arbiksen kurssitarjonta
41	Svenska Arbetarinstitutet, sosiaali- ja terveysvirasto, kulttuurikeskus, Helsingin kaupunginkirjasto, liikuntavirasto, Helsingin kaupunginmuseo	Seniornätverket - Senioriverkosto

Esimerkki 1	Iltapäivätreffit
Järjestäjä	Helsingin kaupunginmuseo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	209
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	16
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Museon omat vapaaehtoiset
Kuvailu	Museo järjestää viikoittain kaikille avoimia iltapäivätrefejä, joiden teemat vaihtelevat kuukausittain. Teemoina on ollut mm. vanhat koulukäsityöt, valokuvat, Helsinki-kirjallisuus jne.
Mihin tarpeeseen?	Maksutonta matalankynnyksen toimintaa. Mahdollisuus kohdata eri ikäisiä kaupunkilaisia.

Esimerkki 2	Koululaulujen suoratoisto
Järjestäjä	Helsingin kaupunginmuseo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat
Paikka	Omissa tiloissa ja palvelukeskuksessa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	200
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	2
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on suunnattu rajatulle ryhmälle (esim. tietyn palvelutalon asukkaat)
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto
Kuvailu	Museon koululauluilta suoratoistetaan Kontulan monipuoliseen palvelukeskukseen.
Mihin tarpeeseen?	Tarjota yhteislaulua myös niille, jotka eivät pääse museoon.

Esimerkki 3	Muistojen matkalaukku
Järjestäjä	Helsingin kaupunginmuseo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, kotihoidon piirissä olevat ja ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat, ruotsinkieliset ja vieraskieliset ikääntyneet
Paikka	Omissa tiloissa ja palvelukeskuksessa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	1700
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	80
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille, laukku tilataan esim. ryhmälle
Yhteistyötahot	Kulttuurikeskus, muut taide- ja kulttuurialan toimijat, järjestöt
Kuvailu	Museolla on kahdeksan ilmaiseksi lainattavaa matkalaukku muistelutuokioita varten. Muistelutuokioita pidetään yhteistyössä mm. kulttuurikeskuksen kulttuurikavereiden kanssa.
Mihin tarpeeseen?	Muistelumahdollisuuksien tarjoaminen myös niille, jotka eivät enää jaksa tulla museoon. Virkeyden sekä osallisuuden lisääminen ja saavutettavuus.

Esimerkki 4	Yleisöopastukset
Järjestäjä	Helsingin kaupunginmuseo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	700
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	35
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Maksuttomat yleisöopastukset iltaisin ja viikonloppuisin.
Mihin tarpeeseen?	Matalan kynnyksen tapaamisia, nostalgiaa ja tiedon etsintää.

Esimerkki 5	Jakomäen maanantain mainiot
Järjestäjä	Helsingin Kaupunginteatteri
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat, tietyn alueen asukkaat
Paikka	Kerrostalon kerhotilassa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Projektiluonteista
Osallistujat v. 2016	Kerhossa noin 16 säännöllistä kävijää
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	10
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa, mutta suunnattu tietyn alueen asukkaille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, kulttuurikeskus, Helsingin taidemuseo HAM, muut taide- ja kulttuurialan toimijat
Kuvailu	Joka toinen viikko kokoontuva jakomäkeläisistä eläkeläisnaisista koottu kerho, jossa kerrotaan tarinoita ja tehdään teatteriharjoituksia. Samalla kootaan materiaalia Jakomäkiesitystä varten. Osallistuja ovat 70–83-vuotiaita. Kerho on osa Pääroolissa Jakomäki -hanketta, joka on yksi Helsingin mallin projekteista.
Mihin tarpeeseen?	Jakomäen alkuperäisille asukkaille mahdollisuus saada tarinoita ja kokemuksia kerrottua. Paikallista toimintaa lähellä asukkaiden kotia.

Esimerkki 6	Koyleisönäytökset eläkeläisryhmille
Järjestäjä	Helsingin Kaupunginteatteri
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, muut ryhmät
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Satunnaista
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on suunnattu rajatulle ryhmälle (esim. tietyn palvelutalon asukkaat)
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, sosiaalialan järjestöt, muut järjestöt
Kuvailu	Uusiin valmistuviin esityksiin kutsutaan ajoittain loppuvaiheen harjoituksiin koyleisöä, joista erityisesti päiväharjoituksiin tulevista osa on usein eläkeläisiä.
Mihin tarpeeseen?	Vähävaraisillekin mahdollisuus päästä teatteriin. Päivällä tapahtuvaa toimintaa.

Esimerkki 7	Arkipäivien matinea-esitykset
Järjestäjä	Helsingin Kaupunginteatteri
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Arki-iltapäiviin ajoittuvat esitykset.
Mihin tarpeeseen?	Eläkeläisten keskuudessa suosittua päivällä tapahtuvaa toimintaa.

Esimerkki 8	Kulissikierrokset
Järjestäjä	Helsingin Kaupunginteatteri
Kohderyhmät	-
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Osittain maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	Vuonna 2016 ei toimintaa. Teatteri väistötiloissa.
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	Vuonna 2016 ei toimintaa. Teatteri väistötiloissa.
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa, mutta perustuu ryhmien ilmoittumiseen
Yhteistyötahot	
Kuvailu	Kulissikierron ryhmille teatterin saloihin.
Mihin tarpeeseen?	Edullista toimintaa ryhmille.

Esimerkki 9	HAM-seniorit
Järjestäjä	Helsingin taidemuseo HAM
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	Raadissa 30 jäsentä
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	10
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on rajattu raatilaisille
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Ryhmää vetää kaksi museolehtoria. Ryhmä testaa ja arvioi museon palveluita ja tuotteita seniorinäkökulmasta. Ohjelmaan kuuluu mm. opastuksia, pajoja ja henkilökunnan tapaamisia. Ryhmää on myös osallistettu museon toimintaan eri tavoin.
Mihin tarpeeseen?	HAM kehittää toimintaansa asiakaslähtöisesti. HAM-seniorit edustavat taidemuseon isoa kävijäryhmää: aktiivisia, eläkkeellä olevia kulttuurinkuluttajia. HAM haluaa palvella tätä ryhmää jatkossakin hyvin ja siksi museon palveluita, saavutettavuutta ja yleisötyötä kehitetään heidän avullaan. HAM-seniorit ovat osa museon raatitoimintaa/vertaisarvioitsijoita.

Esimerkki 10	Projektit palvelutaloissa
Järjestäjä	Helsingin taidemuseo HAM
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat kotihoidon piirissä olevat ja ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat, muut palvelutalojen asiakkaat, palvelutalojen henkilökunta
Paikka	Palvelutaloissa (mm. Kontulan monipuolinen palvelukeskus, Roihuvuoren palvelutalo), vierailuja museoon
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Projektiluonteista
Osallistujat v. 2016	65
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	4
Kuinka avointa osallistuminen on?	Suunnattu rajatulle ryhmälle (esim. tietyn palvelutalon asukkaat)
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto
Kuvailu	Taidemuseo on tehnyt muutamia projekteja Helsingin palvelutaloissa (mm. Kontulan monipuolinen palvelukeskus, Roihuvuoren palvelutalo). Projektit ovat yleensä liittyneet palvelutaloihin sijoitettuihin taideteoksiin tai julkisiin veistoksiin ja niihin liittyen on tehty yleisötyötä (pajoja, opastuksia, museon kokoelmiin kuuluvien teosten kyltityksiä, retkiä museolle). Nyt on käynnissä projekti Jakomäen Vuorensyrjän palvelutalossa osana HAMin Taidetta sataa Jakomäkeen -hanketta. Tähän liittyy edellä mainittujen toimintojen lisäksi henkilökunnan tyhy-toimintaa sekä taideteosten sijoittamista palvelutaloon.
Mihin tarpeeseen?	Pyrkimys on tuoda näillä projekteilla taidetta ja sen menetelmiä lähelle ihmisiä, jotka eivät muuten pääse helposti kuvataiteen äärelle. Pyrkimys on myös auttaa henkilökuntaa käyttämään jo taloissa olevaa kuvataidetta välineenä työssään senioreiden kanssa.

Esimerkki 11	Aineistokassit koteihin
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat, kotihoidon piirissä olevat sekä ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat, vammaiset ikääntyneet, muut liikuntarajoitteiset
Paikka	Tuodaan asiakkaiden kotiin
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	430 kotipalveluasiakasta
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	3 359 asiointitapahtumaa, 28 253 lainaa
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Kerran kuussa Kotikirjaston asiakkaille kuljetetaan aineistokassi kotiin. Palvelu on suunnattu asiakkaille, joille asiointi kirjastossa on hankalaa iän, sairauden, liikuntaesteiden tai vamman vuoksi. Toiminta on keskitetty Pasilaan.
Mihin tarpeeseen?	Kirjaston tuominen koteihinsa sidottujen ihmisten luokse tasa-arvoisen kohtelun takaamiseksi.

Esimerkki 12	Kirjastopalvelupisteet palvelukeskuksissa
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Palvelukeskusten asiakkaat
Paikka	Monipuoliset palvelukeskukset Kontulassa, Kustaankartanossa, Myllypurossa, Roihuvuoressa ja Riistavuoressa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	27 574 lainaa ¹⁷ , 22 912 käyttökertaa ¹⁸
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on suunnattu palvelukeskusten asiakkaille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto
Kuvailu	Kirjasto tarjoaa kulttuuripalveluja palvelukeskuksissa. Kirjaston aineistoja suositellaan ja lainataan kirjaston pisteestä ja Kontulassa, Kustaankartanossa ja Myllypurossa myös kirjavaunusta. ¹⁹
Mihin tarpeeseen?	Asiakkaiden kulttuuritarpeiden tyydyttäminen.

Esimerkki 13	Aineistotoimitukset palvelukeskuksiin ja palvelutaloihin
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat
Paikka	Palvelukeskukset ja palvelutalot
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on suunnattu rajatulle ryhmälle (esim. tietyn palvelutalon asukkaat)
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto
Kuvailu	Vastaanottajan toiveiden mukaista aineistoa (kirjoja, musiikkia, elokuvia) toimitetaan viiden viikon välein niihin palvelutaloihin, joissa ei ole kirjaston pysyvää pistettä (ks. edellinen). Joissakin keskuksissa lainat tukevat päivä- eli ns. viriketoimintaa ja joissakin lainat tulevat asukkaiden omatoimikäyttöön. ²⁰ Asiakkaana 19 palvelukeskusta ja -taloa.
Mihin tarpeeseen?	Virkistystä ja ajanvietettä. Henkisen hyvinvoinnin parantaminen, psyykkistä toimintakyvyn vahvistaminen, ilon tuominen, sosiaalisen pääoman ja yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen.

¹⁷ Lähde Helsingin kaupunginkirjaston Koti- ja palvelukirjaston Toimintakertomus 2016.

¹⁸ Lähde Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto, sosiaalihuolto, Tilastoportaali. Tiedot haettu 4.5.2017.

¹⁹ Huom. Joissakin palvelukeskuksissa on myös kokonaan vapaaehtoisten järjestämää kirjastotoimintaa.

²⁰ Lähde Helsingin kaupunginkirjaston Koti- ja palvelukirjaston Toimintakertomus 2016.

Esimerkki 14	Henkilökohtainen tietotekninen opastus
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	1 751 tapahtumaa, joista digitalkkarin pitämiä 917 ja yhteistyötahojen järjestämiä 267
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	Enter ry, Helsingin työväenopisto, toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulut tai yliopistot, muut järjestöt
Kuvailu	Enter ry:n ja työväenopiston vapaaehtoiset vertaisopastajat antavat kirjastossa tietoteknistä opastusta. Henkilökohtaista opastusta saa myös digitalkkariilta, joka on opintoihinsa liittyvää harjoittelua kirjastossa suorittava opiskelija. Järjestettiin vuonna 2016 25 toimipisteessä.
Mihin tarpeeseen?	Digikuilun kaventaminen, toimintaedellytysten lisääminen. Tietotekniikan, sovellusten ja ohjelmien käytön sekä verkossa asioinnin hallinta. Toiminnallista terveyden ja toimintakyvyn sekä sosiaalisen pääoman ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamista mm. vähentämällä yksinäisyydentunnetta.

Helsingin kaupunginkirjasto järjestää ikääntyneille sekä yksilö- että ryhmäopastusta tietotekniikkaan.

Esimerkki 15	Tietotekniikan käyttäjäkoulutus ryhmille
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, ruotsinkieliset ikääntyneet, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa, Helsingin työväenopiston atk-luokassa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	1 547
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	130
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	Helsingin työväenopisto
Kuvailu	Ryhmäopastuksia mm. sähköisestä asioinnista, somesta ja sähköpostista. Opastukset ovat aamupäivällä, joten valtaosa osanottajista on senioreja. Järjestettiin 20 toimipisteessä 2016.
Mihin tarpeeseen?	Digikuilun kaventaminen

Esimerkki 16	Lahjoita lukuhetki
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat
Paikka	Palvelutaloissa ja hoitokodeissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Projektiluonteista
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	400 lukulahjoitusta ²¹
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on suunnattu rajatulle ryhmälle (esim. tietyn palvelutalon asukkaat)
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Kirjasto etsii ja välittää vapaaehtoisia ääneenlukijoita alueensa palvelutaloihin ja hoitokoteihin. Useat lukijat ovat aktiivisia senioreja. Mukana 19 kirjastoa.
Mihin tarpeeseen?	Kulttuurisisältöjen tuominen ikääntyneiden saataville, yksinäisyyden lievittäminen ja virkistymisen.

²¹ Tietoja oli kerätty viimeksi vuonna 2015. Toiminnan jatkuminen oli vuonna 2017 epävarmaa.

Esimerkki 17	Lukupiirit
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	3 433
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	429
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Lukupiirejä eri kohderyhmille. Ikääntyneille sopivia lukupiirejä päiväsaikaan eri kirjastoissa. Lukupiirissä keskustellaan yhdessä valitusta ja luetusta kirjasta. Järjestettiin vuonna 2016 29 toimipisteessä.
Mihin tarpeeseen?	Yksinäisyyden lievittäminen ja lukemiseen kannustaminen.

Esimerkki 18	Olkari
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa Jakomäen kirjastossa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	Yhteensä 90 kävijää, ryhmässä noin 10 vakiosallistujaa
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	20
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, kulttuurikeskus
Kuvailu	Kulttuurikeskuksen kulttuurikaveri lukee viikoittain ajankohtaisia aikakaus- tai sanomalehtijuttuja, joista keskustellaan yhdessä kahvikupin äärellä. Kirjasto tarjoaa tilat, tarjoilut ja tuuraa vetäjiä tarvittaessa.
Mihin tarpeeseen?	Asiakaspalautteissa toivottiin senioriolkkarin järjestämistä. Ikäihmisten sosiaalisen kanssakäymisen ja aikansa seuraamisen tarpeeseen. Yhdessä kaikki on hauskeempaa!

Esimerkki 19	Novellikoukku, Novellcafe
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Toimintaa ei ole kohdennettu erityisesti
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	177
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	1 399
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Kerran kuukaudessa kokoontuva "piiri", jossa kuunnellaan novelleja ja tehdään käsitöitä. Järjestettiin vuonna 2016 23 toimipisteessä.
Mihin tarpeeseen?	Lukemiseen kannustaminen, käsityökulttuurin vaaliminen ja yhteisöllisyys.

Esimerkki 20	Virtuaalikoukku
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat kotihoidon piirissä olevat
Paikka	Tuodaan asiakkaiden kotiin verkon välityksellä
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Projektiluonteista
Osallistujat v. 2016	4 osallistujaa
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	10
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on suunnattu rajatulle ryhmälle (esim. tietyn palvelutalon asukkaat)
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, Stadin ikäohjelma
Kuvailu	Kymmenen viikon kokeilu, jossa kotihoidon asiakkaille luettiin etäyhteyden välityksellä novelleja.
Mihin tarpeeseen?	Yksinäisyyden lievittäminen ja kirjaston tarjoaman kulttuurin saavutettavuuden parantaminen.

Esimerkki 21	Digitarinakurssi
Järjestäjä	Helsingin kaupunginkirjasto
Kohderyhmät	Toimintaa ei ole kohdennettu erityisesti
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Projektiluonteista
Osallistujat v. 2016	4 osallistujaa
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	4
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	Muut järjestöt
Kuvailu	Kurssilla tehtiin omista valokuvista lyhyt video. Tarina kerrottiin omalla äänellä tai tekstillä. Videoon saattoi liittää myös musiikkia ja äänitehosteita.
Mihin tarpeeseen?	Elämänhallinnan ja yhteisöllisyyden lisääminen sekä tietoteknisten taitojen parantaminen.

Esimerkki 22	Kulttuurikaveritoiminta
Järjestäjä	Kulttuurikeskus
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, kotihoidon piirissä olevat ja ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat ja vammaiset sekä muut aikuiset
Paikka	Eri kulttuurikohteissa, toiminnassa mukana 26 kulttuuriorganisaatiota
Maksullisuus	Osittain maksullista (lipun hinta maksimissaan 5 €)
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	1 060 (90 vapaaehtoista kulttuurikaveria)
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	1 060 välitettyä tapaamista
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, Helsingin kaupunginmuseo, Helsingin taidemuseo HAM, Helsingin kaupunginorkesteri, Helsingin kaupunginkirjasto, muut taide- ja kulttuurialan toimijat, sosiaalialan järjestöt ja muut järjestöt
Kuvailu	Toiminnassa vapaaehtoiset kulttuurikaverit lähtevät seuraksi eri kulttuuritapahtumiin, kuten teatteriin, museoihin tai konsertteihin jos yksin lähteminen syystä tai toisesta tuntuu haastavalta.
Mihin tarpeeseen?	Toiminnalla haluamme parantaa kulttuurin saavutettavuutta, niin taloudellista (lipun hinta kulttuurikaverin kanssa maksimissaan 5€), sosiaalista kuin fyysistäkin. Suurin käyttäjäryhmä on ikääntyneet, mutta myös esimerkiksi mielenterveyskuntoutujat, yksinäiset ja vammaiset ovat löytäneet palvelun.

Vapaaehtoisen kulttuurikaverin voi pyytää seuraksi vaikka teatteriin.

Esimerkki 23	Stadin juhlaorkesterin vierailut hoivakodeissa
Järjestäjä	Kulttuurikeskus
Kohderyhmät	Hoivakotien asukkaat, muut
Paikka	Hoivakodit
Maksullisuus	Maksutonta (hoivakoti osallistuu kuljetuskustannuksiin)
Säännöllisyys	Projektiluonteista
Osallistujat v. 2016	450
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	15
Kuinka avointa osallistuminen on?	Toiminta on suunnattu rajatulle ryhmälle (esim. tietyn palvelutalon asukkaat)
Yhteistyötahot	Työ- ja elinkeinokeskus
Kuvailu	Työllistämistukea saavista ammattimuusikoista koostuva bändi Stadin Juhlaorkesteri on tilattavissa maksutta helsinkiläisiin tapahtumiin. Orkesteri teki yhteensä vuoden 2016 aikana noin 40 keikkaa, joista noin 15 pidettiin ikääntyneiden hoivakodeissa. Tapahtumanjärjestäjille orkesterista koituu kuluja korkeintaan kuljetuskustannuksista (max. 100 €/tapahtuma). Orkesterin koordinoinnista vastaa Helsingin kulttuurikeskus.
Mihin tarpeeseen?	Taiteilijoiden työllistäminen ja laadukkaan rytmimusiikin tarjoaminen kaikille helsinkiläisille.

Stadin juhlaorkesteri esiintyy mm. ikääntyneiden hoivakodeissa. Viime vuonna orkesteri teki yhteensä 60 keikkaa eri kohteissa Helsingissä. Kuvassa vuoden 2017 orkesteri.

Esimerkki 24	Nukketeatteria lapsille ja senioreille
Järjestäjä	Kulttuurikeskus: Caisa
Kohderyhmät	Lapsille, nuorille ja senioreille
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Projektiluonteista
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	-
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus ja järjestöt
Kuvailu	Nukketeatteri Kulkijoiden esitys Neilikka ja Kaneli. Nukketeatteriesitys lapsille, nuorille ja senioreille. Esityksen nuket tehdään kierrätysmateriaaleista. Esitys käsittelee eristymistä, yksinäisyyttä, miten voi tutustua naapuriin ja miten kunnioitamme toisiamme, olimme sitten nuoria tai vanhoja. Työryhmä on monikansallinen.
Mihin tarpeeseen?	Lasten ja ikääntyneiden kohtaaminen. Esitys on maksuton, joten kustannus ei ole kynnys osallistumiseen.

Esimerkki 25	Yhteislaulua
Järjestäjä	Kulttuurikeskus: Kanneltalo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit ja kotihoidon piirissä olevat, vammaiset, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	800
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	8
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Yhteislaulua 8 kertaa vuodessa Mari Kätkän johdolla.
Mihin tarpeeseen?	Asiakkaiden toiveisiin vastaaminen.

Esimerkki 26	Iltapäiväesitykset
Järjestäjä	Kulttuurikeskus: Kanneltalo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, kotihoidon piirissä olevat ja ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevat sekä ruotsinkieliset ja vammaiset ikääntyneet, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Osittain maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	600
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	8
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, koulut ja päiväkodit, toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulut ja yliopistot, muut taide- ja kulttuurialan toimijat, muut järjestöt sekä taitelijaryhmät
Kuvailu	Konsertteja, teatteri- ja tanssiesityksiä sekä esitysalustuksia ja elokuvia.
Mihin tarpeeseen?	Asiakkaiden toiveisiin vastaaminen.

Esimerkki 27	Maanantain maksuttomat
Järjestäjä	Kulttuurikeskus: Kanneltalo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit ja kotihoidon piirissä olevat sekä muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	800
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	12
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Kanneltalon kahvilan konsertit ja esitykset.
Mihin tarpeeseen?	Asiakkaiden toiveisiin vastaaminen.

Esimerkki 28	Klassisen musiikin konsertit
Järjestäjä	Kulttuurikeskus: Kanneltalo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit ja ruotsinkieliset ikääntyneet sekä muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	400
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	4
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Klassisen musiikin konsertteja.
Mihin tarpeeseen?	Perinne ja asiakkaiden toiveisiin vastaaminen.

Esimerkki 29	Senior Nord -tapahtuma
Järjestäjä	Kulttuurikeskus: Malmitalo, Seniornätverket
Kohderyhmät	Ruotsinkieliset ikääntyneet
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	102
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	1
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	SeniorNord-verkosto, Norr om Stan rf, Senior Nord on Seniornätverketin alainen tapahtuma (ks. esimerkki 41)
Kuvailu	Konsertti, yhteislaulua, kahvitarjoilu ja infotori.
Mihin tarpeeseen?	Toimintaa ruotsinkielisille ikääntyneille.

Esimerkki 30	Tiistaimatinea-sarja
Järjestäjä	Kulttuurikeskus: Vuotalo
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, ruotsinkieliset ikääntyneet, muut aikuiset
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Osittain maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	3 800
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	19
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Kirjasto, Helsingin työväenopisto
Kuvailu	Monimuotoista ohjelmaa säännöllisesti tiistai-iltapäivisin klo 14. Musiikkia, teatteria, luentoja, taitelija- ja kirjailijatapaamisia, elokuvanäytöksiä.
Mihin tarpeeseen?	Päiväsaikaan olevia tapahtumia sellaisille henkilöille, joiden on mahdollista liikkua päivällä. Lähinnä seniori-ikäisille mutta myös työttömille, vuorotyöläisille jne. Toiminnassa on huomioitu tarve säännölliseen ja esteettömään toimintaan.

Esimerkki 31	Vapaaharjoittelu kuntosalissa
Järjestäjä	Liikuntavirasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, ruotsinkieliset ikääntyneet, vammaiset sekä toimintakyvyltään heikentyneet seniorit.
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksullista
Säännöllisyys	-
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	-
Kuvailu	Erityisesti ikääntyneille kohdennetut vapaaharjoitteluaikat.
Mihin tarpeeseen?	Fyysisen kunnon ylläpitäminen ja kehittäminen, toimintakyvyn parantaminen sekä ilo ja virkistys.

Esimerkki 32	Ohjatut liikuntaryhmät
Järjestäjä	Liikuntavirasto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, ruotsinkieliset ikääntyneet, vammaiset ja toimintakyvyltään heikentyneet seniorit
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	Senioriliikunta 10 400, lähiöliikunta 10 800, erityisliikunta 1 800
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	Senioriliikunta 7 600 ohjattua tuntia, lähiöliikunta 3 700 ohjattua tuntia, erityisliikunta 2 200 ohjattua tuntia
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, liikuntavirasto, muut liikuntasektorin toimijat ja järjestöt
Kuvailu	Muuta liikuntaa yli 63-vuotiaille: vesijumppaa (40 000 käyntikertaa vuonna 2016), kuntosaliharjoittelua (35 000 käyntikertaa vuonna 2016), jumppaa (58 000 käyntikertaa vuonna 2016), lähiöliikuntaa (suuri osa käyttäjistä on seniori-ikäisiä, käyntikertoja vuonna 2016 oli 65 000) ja erityisliikuntaa (suuri osa käyttäjistä on seniori-ikäisiä, käyntikertoja vuonna 2016 oli 20 000).
Mihin tarpeeseen?	Senioriliikunta: fyysisen kunnon ylläpitäminen ja kehittäminen, toimintakyvyn parantaminen sekä ilo ja virkistys. Lähiöliikunta: elämänlaadun, hyvinvoinnin ja toimintakykyisyyden sekä alueen viihtyisyyden parantaminen. Erityisliikunta: terveyttä ja toimintakykyä edistävää liikuntaa, jolla edesautetaan mahdollisimman itsenäistä arjessa selviytymistä.

Liikuntavirasto järjestää säännöllisesti ohjattua liikuntaa ikääntyneille.
Kuva: Helsingin kaupunki

Esimerkki 33	Liikuntatapahtumat senioreille
Järjestäjä	Liikuntavirasto
Kohderyhmät	Toimintaa ei ole kohdennettu erityisesti
Paikka	Ulkona ja kauppakeskuksissa
Maksullisuus	Osittain maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	7 800
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	60
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, liikuntavirasto, Helsingin työväenopisto, koulut ja päiväkodit, muut liikuntasektorin toimijat ja järjestöt sekä yritykset
Kuvailu	Seniorisäpinät, Citykävely ja Kauppakeskuskävelyt.
Mihin tarpeeseen?	Matalan kynnyksen liikuntatoimintaa jonka tavoitteena on uusien senioriliikkujien mukaan saaminen toimintaan.

Esimerkki 34	Liikuntainfo
Järjestäjä	Liikuntavirasto
Kohderyhmät	Toimintaa ei ole kohdennettu erityisesti
Paikka	Kirjastot, palvelukeskukset, lähiöasemat
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	120
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	40
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, liikuntavirasto, kirjasto
Kuvailu	Henkilökohtaista ohjausta liikunnan aloittamiseen tai sopivan liikuntamuodon löytämiseen.
Mihin tarpeeseen?	Palveluihin ohjaaminen ja aktiivisuuden lisääminen.

Esimerkki 35	Liikuntakaveri- ja liikuntaluotsitoiminta
Järjestäjä	Liikuntavirasto
Kohderyhmät	Toimintaa ei ole kohdennettu erityisesti
Paikka	Monipuoliset palvelukeskukset, ulkona
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	50–70 vapaaehtoisen ja asiakkaan muodostamaa paria
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, liikuntavirasto ja järjestöt
Kuvailu	Liikuntavirasto kouluttaa liikuntakavereita ja liikuntaluotseja.
Mihin tarpeeseen?	lääkkäiden ulkoilun edistäminen ja liikuntaluotsien vertaisohjaamien liikuntaryhmien lisääminen.

Esimerkki 36	Kurssit ja luennot palvelukeskuksissa
Järjestäjä	Helsingin työväenopisto
Kohderyhmät	Palvelukeskuksissa kävijät
Paikka	Palvelukeskukset ja -talot (mm. Riistavuoren palvelukeskus, Riistavuoren palvelutalo, Munkkiniemen palvelutalo), Diakonissalaitos (Palvelukeskus Kotikallio)
Maksullisuus	Osittain maksullista, eläkeläiskursseilla alennettu hinta, luennot ja osa kursseista maksuttomia
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	Kursseilla n. 4 000 ja luennoilla n. 1 200 osallistujaa
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Kurssi perustuu ilmoittautumiseen, luennoille ei tarvitse ilmoittautua.
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (Kotikallio), Arbis – Svenska Arbetarinstitutet
Kuvailu	Kursseja työväenopiston kaikilta aloilta. Esim. liikunta, tietotekniikka, taide- ja käsityökursseja. Kolmasosa opetuksesta on huonokuntoisille palvelukeskusasukkaille suunnattuja luentoja ja esim. yhteislaulua. Henkilökunta avustaa osallistujat paikalle.
Mihin tarpeeseen?	Palvelutalojen ja asiakkaiden tahoilta tulleet kurssitoiveet. Ikääntyneiden aktivointi, sosiaaliset tarpeet, oppiminen ja luovuus. Ihmisten halu oppia ja keskustella kirjallisuudesta, oppia ilmaisemaan itseään paremmin ja luovemmin, halu käydä teatterissa ja keskustella teatterista, halu seurata aikaa ja sen kulttuuria. Alueellinen tasa-arvo.

Esimerkki 37	Kurssit ja yleinen opetus
Järjestäjä	Helsingin työväenopisto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, kotihoidon piirissä olevat, vammaiset, kotona asuvat ikäihmiset
Paikka	Osittain omien tilojen ulkopuolella
Maksullisuus	Osittain maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, kirjasto, työväenopisto, sosiaalialan järjestöt ja muut järjestöt
Kuvailu	Opetusta kaikilta aloilta ikäihmisille mm. kuvataiteista, käsityöistä, teknisistä töistä, musiikista ja liikunnasta.
Mihin tarpeeseen?	-

Työväenopisto järjestää monipuolisesti kursseja sekä opetustiloissaan että palvelukeskuksissa.
Kuva: Suvi-Tuuli Kankaanpää

Esimerkki 38	Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa: korttelikerhot ym.
Järjestäjä	Helsingin työväenopisto
Kohderyhmät	Yli 65-vuotiaat aktiiviset seniorit, kotihoidon piirissä olevat
Paikka	Osittain omien tilojen ulkopuolella: palvelukeskuksissa, korttelikerhoissa yms, missä ikäihmiset voivat tavata toisiaan
Maksullisuus	Osittain maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	-
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	-
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto, SPR, Diakonissalaitos, vapaaehtoiset
Kuvailu	Opetusta viedään tukemaan mm. Pitäjänmäen-Konalan korttelikerhon toimintaa. Kerho on hyvin omatoiminen eikä saa kaupungin tukea muuta kuin kahdeksi tunniksi viikossa kokoontumistilan Vähätuvantien leikkipuistorakennuksesta. SPR:n saa muutaman luennon opistolta, muuten se toimii vapaaehtoistoiminnan varassa.
Mihin tarpeeseen?	Ihmisten kulttuurin nälkä, halu oppia uutta ja kehittää itseään. Vastataan myös ihmisten sosiaalisiin tarpeisiin, kuten tahtoon tavata muita ihmisiä.

Esimerkki 39	Maisemamaalauskurssi Seurasaarella
Järjestäjä	Helsingin työväenopisto
Kohderyhmät	Ei kohderyhmää
Paikka	Meilahden virkistyskeskus, ulkona
Maksullisuus	Maksullista
Säännöllisyys	Satunnaista
Osallistujat v. 2016	Kurssilla 16 osallistujaa
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	5
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	Sosiaali- ja terveysvirasto
Kuvailu	Maisemamaalauskurssi kesällä Seurasaarella.
Mihin tarpeeseen?	Kesäkurssitoive ikäihmisille Seurasaaren maisemissa.

Esimerkki 40	Arbis Kursutbud - Arbiksen kurssitarjonta
Järjestäjä	Svenska Arbetarinstitutioner
Kohderyhmät	Ruotsinkieliset ikääntyneet, myös mm. afasiasta ja Parkinsonin taudista kärsivät
Paikka	Omissa tiloissa
Maksullisuus	Maksullista
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	n. 2 580
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	Kursseja pidetään noin kerran viikossa. Kurssikausi kestää 26 viikkoa.
Kuinka avointa osallistuminen on?	Perustuu ilmoittautumiseen
Yhteistyötahot	Aivoliitto ry, Suomen Parkinsonliitto ry
Kuvailu	Erityisesti ikääntyneille kohdennettuja kursseja: voimistelua, tietotekniikkaa, kodinhoitoa, taidetta ja musiikkia. Käytännössä ikääntyneet kuitenkin käyvät kaikilla päiväsaikaan järjestetyillä kursseilla.
Mihin tarpeeseen?	Mielekkään arjen luominen, oppimisen mahdollistaminen ja sosiaalisten suhteiden sitominen.

Esimerkki 41	Seniornätverket - Senioriverkosto
Järjestäjä	Svenska Arbetarinstitutet, sosiaali- ja terveysvirasto, kulttuurikeskus, kaupunginkirjasto, liikuntavirasto, Helsingin kaupunginmuseo
Kohderyhmät	Ruotsinkieliset ikääntyneet
Paikka	Omissa tiloissa ja osittain omien tilojen ulkopuolella
Maksullisuus	Maksutonta
Säännöllisyys	Säännöllistä
Osallistujat v. 2016	700–800
Tapaamiskerrat, tapahtumat tms. vuonna 2016	10
Kuinka avointa osallistuminen on?	Avointa kaikille
Yhteistyötahot	Koulut ja päiväkodit, toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, yliopistot, muut liikuntasektorin toimijat, sosiaaliajan järjestöt, muut järjestöt, Folkhälsan, Svenska pensionärsförbundet, Helsinki Missio, ruotsinkieliset seurakunnat, Föreningen för Drama och Teater DOT r.f., Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Luckan r.f., Norr om Stan r.f. ym.
Kuvailu	Verkosto toimii yli hallinto- ja organisaatorajojen luoden yhteenkuuluvuutta kaupungin ruotsinkielisten ikääntyneiden keskuuteen. Verkosto järjestää tapaamisia eri puolilla kaupunkia, tarjoaa ohjelmaa ja esittelee ruotsinkielistä toimintaa ikääntyneille.
Mihin tarpeeseen?	Yksinäisyyden ehkäiseminen ja kohtaamisten lisääminen. Samalla ikääntyneet saavat tietoa ruotsinkielisestä toiminnasta.

